

Обставини справи

Справа стосувалася рішення національних судів про повернення доньки (M.B.N.) першої заявниці (S.N.) до Таїланду (де проживає батько доньки F.V., громадянин Франції), ухвалених в межах розгляду ними справи про міжнародне викрадення дитини.

Заявниці у справі – мати та донька – є громадянками Швейцарії; у 2012 році в сім'ї S.N. і F.V. народилася донька. Наступного року подружжя переїхало до Таїланду, де S.N. володіла віллою з двома окремими квартирами. У 2014 році пара вирішила розлучитися й узгодила, що дитина буде проживати з кожним із батьків по три дні поспіль.

У 2016 році, під час перебування у відпустці у Швейцарії, S.N. подала клопотання про вжиття заходів з урегулювання сімейного спору. Наступного місяця вона повідомила про свої підозри щодо сексуального зловживання батька дитини до служби із захисту дітей. Надалі вона відкликала своє клопотання про вжиття заходів з урегулювання сімейного спору й повернулася до Таїланду, де пара узгодила альтернативні умови проживання своєї доньки.

У 2017 році S.N. подала заяву про розлучення в Таїланді, просила надати їй опіку над донькою. Пізніше, побоюючись результату провадження, заявниця разом із донькою повернулася до Швейцарії в кінці квітня 2018 року.

У 2018 році S.N. подала заяву про розлучення у Швейцарії і просила встановити її опіку над донькою.

Того ж року батько доньки подав заяву до органу юстиції в місті Берні стосовно повернення своєї доньки. Далі перша заявниця звернулася до поліції із заявою про ймовірний випадок нападу на неї батька дитини в Таїланді. Потім вона вимагала припинення особистих відносин дитини й батька та заборони йому проживати поблизу чи контактувати з нею і їхньою дитиною.

У 2019 році суд кантону ухвалив рішення про повернення дитини до Таїланду й установив строк для добровільного виконання цього рішення. Перша заявниця оскаржила його, проте Федеральний суд указав, що суд кантону оцінив можливість повернення дитини до Таїланду в комплексний та конкретний спосіб на той час, а тому можна було розумно вимагати повернення дитини в супроводі її матері.

Заявниці наразі проживають у Швейцарії.

Вони, посилаючись на статтю 8 Конвенції, скаржилися, що національні суди неефективно розглянули питання наявності серйозного ризику для дитини в разі її повернення.

Оцінка Суду

ЄСПЛ підкреслив, що рішення Федерального суду про повернення дитини становило втручання у право заявників на повагу до їхнього сімейного життя. Таке втручання було передбачене Конвенцією про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, яка входила до національного правового порядку, і переслідувало легітимну мету захисту прав і свобод дитини і її батька.

Стосовно того, чи було втручання необхідним у демократичному суспільстві, ЄСПЛ мав визначити, чи провели національні суди урівноваження та надали розумну оцінку інтересів кожної із сторін, постійно беручи до уваги найкраще рішення для викраденої дитини. У зв'язку із цим ЄСПЛ зазначив таке.

Найкращі інтереси дитини та, зокрема, виключення будь-якого «серйозного ризику»

ЄСПЛ установив, що наслідки, які можуть мати місце для доньки, були комплексно оцінені національними судами як щодо безпеки дитини, так і щодо фінансової ситуації матері.

ЄСПЛ, зокрема, зауважив, що на жодному з етапів провадження відповідні органи влади не передбачали, що дитина має повернутися одна. Мати завжди казала, що вона буде супроводжувати свою доньку в разі її повернення. Суд кантону взяв до уваги те, що зв'язки матері зі Швейцарією не набули настільки міцних ознак, що від неї не можна було очікувати повернення до Таїланду. Крім того, суди встановили за відсутності будь-якого свавілля з їхнього боку, що фінансова ситуація S.N. могла б дозволити їй опікуватися донькою і що вона не має побоюватися переслідувань тайських органів влади. Суд кантону провів три судові засідання за участю сторін, зокрема дитини, різних експертів, розглядаючи питання про те, чи може дитина бути піддана серйозному ризику в разі її повернення. Суд також призначив їй опікуна для захисту її найкращих інтересів та представництва, зокрема у Федеральному суді.

Зрештою, центральний орган влади Швейцарії у справах про міжнародне викрадення дитини направив відповідному тайському органу деякі запитання від батька дитини для перегляду справи. У травні 2019 року міжнародний відділ Генеральної прокуратури Таїланду уточнив, що в разі повернення дитини, він матиме повноваження та зобов'язання забезпечувати її безпеку чи реалізацію нею своїх прав шляхом гарантування доступу до прокуратури, адвоката чи юриста. Він також зазначив, що S.N. може реалізовувати свої батьківські права, зможе наглядати за донькою і що її не буде засуджено в разі повернення, оскільки за національним законодавством ця справа є цивільною, а не кримінальною. ЄСПЛ не вбачив підстав сумніватися в достовірності цієї інформації чи добросовісності тайських органів влади.

Національні органи влади вжили розумних заходів для забезпечення безпеки дитини в Таїланді, аби виконати рішення про повернення, зокрема при визначенні реалізації батьком його права бачитися з дитиною.

ЄСПЛ дійшов висновку, що процес ухвалення рішення переслідував найкращі інтереси дитини та виключив будь-який серйозний ризик для дитини в розумінні статті 13 Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.

Урахування думки дитини

ЄСПЛ нагадав, що дитина, здатна формулювати власні думки, має право висловлювати їх. Ці думки мають належним чином ураховуватися в будь-якому судовому чи адміністративному провадженні, що її стосується. ЄСПЛ також відзначив, що хоч думки дитини й мають бути враховані для цілей застосування Конвенції, проте будь-який супротив з її боку не обов'язково виключає її повернення.

У цій справі Федеральний суд дійшов висновку про відсутність порушення статті 13 Гаазької конвенції, оскільки дитина у віці семи років, як видається, не досягла достатнього ступеня зрілості, аби розмежувати проживання в Таїланді та проживання з або поруч із батьком. У всякому разі дитина, імовірно, категорично відмовлялася від будь-якого повернення.

ЄСПЛ також підкреслив, що дитину було належним чином вислухано й оглянуто декількома спеціалістами під час судових засідань у суді кантону. Дитина не могла зрозуміти, що провадження не стосувалося питання опіки чи батьківських прав, а лише було спрямоване на відновлення ситуації, що існувала до її незаконного вивезення.

Тому ЄСПЛ вказав на відсутність свавілля чи необґрунтованості у висновках Федерального суду чи запереченнях Уряду.

Інтеграція дитини у Швейцарії

За статтею 12 Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, компетентний орган влади зобов'язаний ухвалити рішення про повернення дитини, навіть якщо провадження тривало понад один рік із дати незаконного вивезення чи переміщення, лише якщо не буде продемонстровано, що дитина адаптувалася до нового середовища. В цій справі S.N. лишила Таїланд у кінці квітня 2018 року і прибула до Швейцарії разом із дитиною. Батько дитини подав заяву до суду кантону через чотири місяці після цього – 23 серпня 2018 року. Тому стаття 12 Конвенції не може слугувати основою на користь аргументу заявників про неповернення доньки і її інтеграцію у Швейцарії.

Загальні міркування

На думку ЄСПЛ, не можна стверджувати, що національні суди автоматично чи механічно ухвалили рішення про повернення дитини. Навпаки, у провадженні, яке було змагальним, справедливим, із проведенням засідань, національні суди обґрунтували свої рішення відповідними обставинами справи й узяли до уваги всі аргументи сторін. Вони ухвалили детальні рішення, які, на їхню думку, відповідають найкращим інтересам дитини з

виключенням будь-якого серйозного ризику для неї. Крім того, компетентні органи влади вжили достатніх заходів для забезпечення безпеки дитини в разі її повернення до Таїланду. Тому процес ухвалення рішень відповідав вимогам статті 8 Конвенції і втручання у право заявників на повагу до їхнього сімейного життя було необхідним у демократичному суспільстві.

Отже, порушення статті 8 Конвенції не було.

Висновок

Відсутність порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 23 листопада 2021 року й набуло статусу остаточного 23 лютого 2022 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.